

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА – БЕОГРАД

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Мр Ђуре Гудеља „Херцеговачке приче Ива Андрића, историја и култура“

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео Комисију:

Комисију је именована је на шестој седници Наставно-научног већа Филолошког факултета у 2015. години.

2. Састав Комисије:

Ментор: др Александар Јерков, ванредни професор, Филолошки факултет – Београд

Ужа научна област: Српска књижевност XX века (2011).

др Јован Делић, редовни професор, Филолошки факултет – Београд

Ужа научна област: Српска књижевност XX века (2008)

др Петар Пијановић, редовни професор, Учитељски факултет - Београд

Ужа научна област: Јужна славистика и теорија књижевности (2008)

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Ђуро, Никола, Гудељ
Датум и место рођења	02.04. 1947, Требиње, Југославија/Босна и Херцеговина
Наслов магистарске тезе	„Карактеризација женских ликова у дјелима Анте Ковачића“
Датум и место одбране маг. Тезе	24. 04. 2008, Филолошки факултет, Београд
Научна област из које је стечено академско звање магистра наука	Наука о књижевности

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Херцеговачке приче Ива Андрића, историја и култура“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Ђуре Гудеља (писаћемо овако узимајући наравно у обзир дублет Ђура/Ђуре, док је аутор, да се тако изразимо, с херцеговачким правом писао Ива Андрића), обиман је рад који обухвата 367 компјутерски генерисаних страница, дакле премаша уобичајене дужине доктората. Последњих дванаест страница је списак

коришћене литературе - то наравно није комплета библиографија јер би она, с обзиром на богатство литературе о нашем нобеловцу, била апсолутно непрегледна, већ један ужи одабир радова који су били од непосреднијег удела у писању ове дисертације. Рад има и опсежан увод и закључак. Увод запрема првих педесет страница дисертације и систематично доводи до теме која је занимљива и нова у нашој, како се то некада каже, андрићологији. Закључак је, такође, толике дужине, а у њему се сабирају и још једном прегледно показују резултати поступног испитивања какву је улогу фигурација Херцеговине, херцеговачке теме и мотиви, те културноисторијско па и друштвенополитичко наслеђе Херцеговине имало у опусу Иве Андрића. Предмет овог истраживања, не само зато што је реч о једном од наших најважнијих писаца у целој историји, већ и зато што у његовом опусу који је често виђан као дело везано за Босну и њену феудалну прошлост или отоманско наслеђе и европску модернизацију, истиче у први план цео један домен Андрићевог опуса који је најчешће био подразумеван или затомљен, али никада истакнут у први план. Како је ова комисија истакла и у одобрењу теме, не може бити боље и корисније но да се у једном раном, прегледном докторском раду, систематично и усредсређено истражи колико је ово важан домен Андрићеве имагинације и литерарне стратегије. Отуда је магистар Гудељ добро учинио што је свој рад, средишњих две стотине и педесет страница, које су лепо раздвојене у поглавља, посветио бројним аспектима ових проблема.

Први део његове дисертације (стр. 51-124) има три потпоглавља после Увода у приче са уметничким садржајем (51-52), Прича о ријечима (52-78), Прича окамену (78-109) и Прича о свјетлости (109-124). У овом сегменту истиче се анализа уметничке пројекције фра Грге Мартића у сразу и расколу историје и Андрићевог обликовања, а доцније се говори о неким сасвим другачијим основнама имагинације па би се могло рећи да у овом поглављу постоји чудан тих контраст, ако не и парадокс. Има слободе у томе што се пројекције симболичке вредности камена, као снажног херцеговачког културног знака, те напосокон о симболичких вредности обликовања квалитета светлости, што је стари и дубок аспект фигурације који има библијске и архајске корене, узимају у одељку које је одређено као дочаравањем уметности.

Други до рада, Приче са садржајима из модерног доба (стр. 125-155) има два дела после кратког увода, следе дакле потпоглавља Прича о Николи Крилетићу (127-138) и Прича о Ратку Ратковићу и Рајки Радаковић (138-155). У њима се од синдрома непромењивости „нашег човека“ долази до једног тихог и у досадашњим изучавањима недовољно истакнутог контраста у Андрићевој *Госпођици*. Трећи део је магистар Гудељ посветио „причама с историјским садржајима“ (стр. 156-230) како је и назвао цео сегмент дисертације. Јасно је да су ту одређени и критички испитани они Андрићеви књижевни радови који имају јачу, очигледнију историјску димензију, премда је и у раније обрађеним деловима било историјске основе. Реч је дакле о томе да је историјски догађај или лик имао у самој прози историзацијску наративну улогу, и у томе ваља видети начело поделе која очито није била строга.

Следећи сегмент дисертације подељен је на пет потпоглавља: Прича о Богдану Зимоњићу и Омер-паши Латасу (159-182), Причу о неименованом Мостарцу и Алији Ђерзелезу (182-196), Причу о Мехмеду Брку и Травничанима (196-203), Причу о херцеговачким сељацима и дубровачком трговцу (204-211) те Причу Али-паши Ризванбеговићу и Омер-паши Латасу (211-230). Као што се види, постоји нека врста прстенасте структуре, а при томе ваља уочити и како прво место добијају они који су у самом причању заправо могли бити

виђени или као деутерогонисти или као позадински ликови, што ће рећи да се на тај начин изокреће перспектива и оно што је у сенци, херцеговачки симболички склоп, истиче као заправо носеће подсликавање Андрићевог приповедања, и то у великој броју дела, а посебно у његовим најзначајнијих остварењима.

Четврти сегмент чине „приче са митским садржајима“ (стр. 231-306) посвећене блудницама (234-264), Мостарки и босанском сељаку (264-276), Требињки и турском војнику (276-287), те незаборавној Андрићевој позници о Јагоди (287-306) која би могла један позитивни културни стереотип непокорности и воље да се саможртвовањем не остане робињом да доведе до тога да послужи као нека врста имплицитног закључка херцеговачког стилског и имагинацијског комплекса у Андрићевој прози. Дакле, види се како оваква композиција има одређен циљ и она није диригована строгим устројством Андрићевог опуса (хорнологијом дела или нивоима општости проблематике одређене целином дела у којем се херцеговачки аспекти јављају). Уз афирмацију ових културноисторијских и друштвенополитичких садржаја, уз афирмацију историје као прошлости и историје као наслеђа које траје, тиме је рад заузео једно становиште које није ни исказано и пренаглашено, али је јасно дозначено. Уколико се и то има узети у обзир, а може, онда ваља рећи да је аутор држећи се академских узуса и законитости критичког разматрања имао и врло јасан став према целини херцеговачког изазова и баштине у Андрићевом опусу. То не осујећује и питање критике културноисторијских типизација, па и данас помодну имаголошку анализу стеротипизације, што овде није предузето, а не би ни имало смисла да се предузима пре него што је сам комплекс проблем истакнут. О томе да уметничка вредност Андрићевог дела трајно и темељно штити од оваквих настојања не треба двојити, тако да и када савременија методологија то буде можда налагала као правац истраживања, закључци овако компонованог рада, па и његова сопствена стеротипизација која је у својој бити по нечему херцеговачка, моћи ће томе довољно да одоле да ова дисертација буде релевантна у том будућем дијалогу.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Уводни део рада је коректно и прегледно излагање општијих ствари о самом аутору и његовом опусу, критици и неким темама које су посебно актуелне, да би се дошло до проблем којем је дисертација посвећена. Сама дисертација је компонована како смо горе показали као нека врста прстена, што је била воља самог кандидата. Јасно је да се све могло о једном лику или једном делу, рецимо фра Грги Мартићу или неком роману, рећи на једном месту, или да би се могло сматрати како су митски садржаји изворни, први по постању, али се овако добила једна конструкција која сама собом представља аргумент – од лика фратра до лика непокорене Херцеговке, а то има смисла чак и у строго стручном образлагању концепције. Реч је о томе да се покаже како тема Херцеговине и

херцеговачко наслеђе у Андрићу није неки неутрални, успутно и олако одабрани слој, као да се расправља рецимо Андрићевим пејсажима или оном широком ракурсу у којем овај писац понекад у својим делима као са неког приповедачког виса гледа око себе, већ да је реч о проживљеној и важној симболичкој грађи и инспирацији, важној по саму генеративну матрицу приповедања. Другим речима, овде су показује како је у Андрићу Босанцу био и Херцеговац, а то у сложеним расправама о идентитетским пројекцијама у које је Андрић пројектован има и те како сврхе и смисла. При томе се све ово тврди и ради на строго научно оправдан начин, самим Андрићевим текстом, као што и треба. Зато би се рекло да су сегменти рада уједначени и писани са истим нивом критичке проицљивости, те се могу и једнако оценити, а да се истиче стратегија целине овога рада која додаје снагу унутар њега развијеној аргументацији. Критички говорећи, могло би се у другачијим истраживачким околностима поставити питање много ширих теоријских потенцијала проблема историје и мита, или места аутореференцијалне пројекције стваралаштва, или када не би било просторних ограничења, видети колико би вредло да су се ови проблеми излагали респектно према целини проблема лика уметника код Андрића, или историјских догађаја. То су претешки задаци за дисертацију која је писана са јасно одређеном афирмационом цртом, те се овде и помиње тек да се виде главни правци будућих укључивања херцеговачких аспеката и других повезаних проблема у студије Андрићевог дела.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Делови три поглавља ове дисертације су прилагођена за часописе и предата су редакцијама часописа Липар, Наслеђе, Зора и Летопис Матице српске.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Основни резултат овог истраживања је успостављање чврсте релације Андрићевог књижевног опуса према једном од његових симболичких извориша, оном који је топонимски одређен као херцеговачки а заправо раскрива смисао и сврху духовноисторијске и идентитетске баштине. Помак од, рецимо, категоризације „лепог бића“ до категоризације херцеговачког стилског и поетичког комплекса, знак је једне могућности израстања нечега што је важно сачувати у културном памћењу тако што ће бити презентно и јасно и у самом Андрићевом опусу. Онако како се, до границе самозатирања, Босна и Херцеговина супституише као Босна, тако се и српски симболички знак, али не само он већ „херцеговство“ као такво независно од тога што га оно у себе

нужно укључује, мора истаћи тамо где је такав знак презентан као изузетна вредност – а то је свакао у Андрићевом делу. Магистар Гудељ се могао корстити и многим другим теоријским средствима, а могао је наравно и целу ову проблематику која је у нашим условима и даље изузетно важна и другачије, критички дистанцирано сагледавати, но он је у границама наше тзв. андићологије и са солидним познавањем како критичких тако и теоријских извора ишао кроз дело Иве Андрића тражећи лик Херцеговине до којег је и њему самоме стало. У позним годинама живота он је дошао до извесног доприноса проучавању дела Иве Андрића. То није занемарљиво у множини радова о Андрићу, а има у њима и доста редуванце, већ и зато што је једна толико очигледан ствар неслучајно остала толико непрезентна у неким другим радовима да је ова дисертација добродошла, премда и помало окаснела (али не због кандидата него због историјских околности – вредело би да је ова дисертација постигнута пре неколико деценија). Уз то, у време када кулминирају тезе о Андрићевим мржњама, у кругу бошњачких тумача, ако се тако смеју именовати, дакле једно попутоно промашено читање Андрића, вреди таквом току рецепције супротставити и ову лепоту и занос који су овде уочени, издвојени и систематично анализирани и у којем се Андрић, окренут Његошу, Косову и Вуку, Кочићу, Матавуљу и Станковићу, и на херцеговачки начин уписује у српску књижевност. Магистар Ђуро Гудељ је у том правцу усмерио свој рад и написао текст који се може сматрати докторском дисертацијом која је прилог изучавању опуса нашег нобеловца.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Магистар Ђуро Гудељ је на корактан и уобичајен начин, у доброј сразмери са домаћим проучавањем Андрићевог дела и богатом литературом, уз довољно теоријских основа изложио своје закључке о херцеговачком „слоју“ Андрићеве прозе. У томе је он више ишао за једном уобичајеном критичком херменеутиком него за методолошки јаче поларизованим становиштима, те би се могло рећи да је његова теоријска позиција просуђена из перспективе постигнутих резултата у нечему и аморфна или недистинктивна. То није редак случај код радова који утврђују засебно и по нечему ново поље проучавања афирмишући се у већој мери сопственим издвајањем предмета проучавања него целовитим теоријским поставкама. Зато је замисливо да убудуће читамо рецимо кулурноантрополошку, етно/развијнопсихолошку или постколонијалну критику истих питања и проблема која су овде начета или постављена. Излагање резултата је усредсређено на то да афирмише симболичку пројекцију Херцеговине и њено грађење, то је постигнуто без предрасудности и уз позитиван основни став, те се као такво може прихватити. Треба истаћи да је реч о успешном излагању великог књижевног и симболичком материјала, да су проблеми од оних наратолошких до имаголошких велики, и да је магистар Гудељ у довољној мери испунио све захтеве дисертације.

IX ПРЕДЛОГ

Комисија за преглед и оцену докторске дисертације Мр Ђуре Гудеља „Херцеговачке приче Ива Андрића, историја и култура предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета у Београду и Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду да прихвати Извештај и кандидата мр Александра Костића позове на усмену одбрану докторске дисертације.

1. мај 2016. године у Београду

Комисија:

Проф. др Александар Јерков

Проф. др Јован Делић

Проф. др Петар Пијановић